

Prerokbe zoré.

F. S. Finžgar.

*V tistih časih bo vsak človek svojega
tadla vesel. Naše prerokovanje.*

Na binško nedeljo se je nabralo pri Razdevški tolikanj pivcev, kakor jih ni bilo toliko na tak praznik v mirnih časih. Mladine je bilo prav malo. Večina so bili možje krog petdesetih.

Tudi Matic je sedel med njimi in čudno sramežljivo je vrtel neprestano kozarec med prsti.

»Na dobro zdravje,« ga je sunil Marinček s komicem in trčil zaeno ob njegov kozarec.

»To je pa vendar nekaj, da je celo tebe izbezal Lah iz brloga. Odkar imaš tako mlado ženo, te še ni bilo na izpregled.«

»Presneto te je otvezla,« mu je pomagal Luka. »Saj te še v opalto ni več.«

»Saj nimam hoditi po kaj,« se je nerodno branil Matic.

»I, no,« je zamahnil z roko Marinček. »Saj vemo, kako je: priletel mož in mlada žena! Še vsaka si ga je dejala pod peto. Tebe tudi.«

France se je pripravil na odgovor s tem, da je izpil. Ali v tistem hipu je vstopil občinski sluga Petrin.

»No, Petrin! Kaj si nabijal?«

Petrin je obstal sredi sobe in pretehtaval obmizja, preden je prisedel.

»Berite!« se je odrezal kratko in sedel k Maticu.

»Berite! Če bi vse brali, kar nam ti venomer nabijaš, odkar je vojska, ne vem, če bi bil krompir do Binško v tleh.«

»Veš, Luka, kar ga ti spraviš v zemljo, ga jaz s figo potaknem po Marijinem zvonjenju.«

»Pa ga vsaj na svoje!« se je užaljeni kajzar Luka lotil Petrina.

Petrin ga pa ni poslušal, vstal je in povedal:

»Možje: Lah nam je že napovedal vojsko!«

»Kanalija! Hinavec! To smo vsi vedeli! Preje naj bi ga bili nabili!« je završalo med pivci.

»Možje!« Petrin je povzdignil glas drugič: »Vsi gremo na nabor — do petdesetega leta.«

»Ti tudi!« je zaklical Luka, jezen, da mu je Petrin zavrl prej besedo.

»Jaz tudi! Samo dva dni sem premlad!«

»Utaji jih! Saj tvoja mati ni poznala na pratiko!«

Petrin ga je sršasto pogledal, Matic ga je pa sunil: »Molči, sitnež!« Nato je nalil Petrinu kozarec in ga vprašal: »Povej natančno, kako pravi razglas.«

»Razglas črka O pravi tako, da se črna vojska raztegne od 18. do 50. leta. Tisti dan pred Sv. Telesom nam je iti na prebiranje. In še nekaj: s prebiranja pojdejo potrjeni takoj k vojakom. Nič domov, kar naprej. In vsak mora prinesiti seboj: žlico, skledo, čevlje, nahrbtnik.«

»Petrin, ti vzemi seboj še puško; saj imaš tisti turški pihavnik.«

»Luka, tiho,« se je oglasilo več mož naenkrat.

»Pettrin, ali je nabor samo za tiste, ki so bili kdaj že vojaki?« je ves v skrbi tiho vprašal Matic. Sluga je pa odgovarjal na glas:

»Matic tukaj me vprašuje, če je nabor samo za one, ki so bili že vojaki. Da boste vedeli: za vse! Prav za vse je nabor.«

»Božve, čemu jim bomo. Takile sivi izgaranci,« so godrnjali vsekrižem.

»Čemu?« se je oglasil Trpinec. »Ali ne veste, da le stari voli potegnejo iz drage? Mladina je drla v sovražnika kot nora. Mi ga pa primemo drugače. No, Lah bo tepen, kot se mu še ne sanja ne.«

Tedaj zavpije natararica, ki je stala pri oknu: »Vojaki gredo!« in steče ven.

Vsi planejo s sedežev, kot bi bil sovražnik pred durmi, in se gnetejo krog oken. Kdor ni mogel videti, je šel ven pred hišo.

Po cesti mimo gostilne se je vila dolga vrsta voz. Kratki vozički z velikanskimi kolesi, kot jih še niso videli nikoli v teh krajih. Majhni konjci so povešali glave in drobili drug za drugim. Na vozeh so sedeli vozniki: nekateri opravljeni po vojaško, drugi čisto drugače. Nekateri so imeli kučme, nekateri turške kape. Ženske so šteje: eden, dva — trije — dvajset, trideset — in nič ni bilo konca. Večina voznikov se ni zmenila za ljudi. Gugali so z glavami, kakor so jih potresali vozovi na trdi cesti. Ali eden se je pa vendar oživel, pridržal konja in zavpil: »Rakije!«

»Žejen je,« so se spogledali ljudje — in Matic je bil tisti, ki je planil z litrom k vozu in mu natočil. Ko je človek pil, je prijezdil mimo vojak, ki je imel zvezde, potegnil izza štebal junčevko in udaril pivca po roki, da se mu je od bolečine povsila, kozarec se je pa razbil — in Matica je odrinil s konjem, da se je opotekel.

»Jojmene,« je kričnil nekaj žensk; vojak pa, ki je bil na konju, je kričal nerazumljive besede in jezdil dalje. Voz za vozom — še enkrat toliko kot jih je že bilo — je drdral mimo ljudi, ki so kot okameneli stali in molčali.

Ko je zagrnil zadnji voz oblak prahu, so se ljudje spogledali. Oči so iskale in vpraševale. In kajzar Luka je izpregovoril:

»Matic, ko bi bil jaz tak hrust ko si ti, jaz bi ga bil s konja prekucnil tistega napuhnjenega dedca.« Ženske so se zasmejale.

»Pssst,« je dvignil prst Petrin. »Luka, ti si vinski in ne veš, kaj govoriš, ko nisi bil vojak. To je disciplina! Kaj misliš, da je pri vojakih tako kot v Kozjem brdu? Le zapomnite si, da jo bo ta trener še skupil.«

»Kako?« je vprašal Matic ves plašen.

»Drugi bodo večerjali, ta bo pa privezan.« Krog Petrina se je nabirala gruča.

»Privezan, privezan, kaj se pravi privezan, saj ni tele,« se je spet vtikal Luka.

Petrin je pograbil malega Luka, zasukal mu roke na hrbet in jih začel navijati kvišku. Luka je klel, ljudje so se tolkli ob kolena.

»Vidiš, takole bo privezan,« ga je izpustil Petrin. »Možje, to je taka kazen, da ne more človek ne živeti ne umreti. Zakaj takemu se duša obrne narobe.«

»Norec, kako narobe?« je iztegal in si ravnal roke Luka.

»Narobe; to se pravi: glava pade v noge in noge stopijo v glavo. Boga hvali, Luka, da si taka pokveka.«

»Pojdimo pit,« je silil Matic, ki je še vedno držal liter v rokah in mu je bilo hipoma vse to strašno neprijetno.

Ženske so se porazdelile v gruče pred hišami, nekaj ljudi se je razkropilo proti domu, večina se je pa vrnila v krčmo.

Spočetka je bila nenavadna tihota. Ta in oni je potrkal s prazno steklenico ob mizo in klical pijače. Prvi se je oglasil Klander:

»Le dajmo ga, jaz vem, da ne bom nosil žlice na nabor!«

»Zakaj?«

»Ko pa pridem nazaj.«

»Ti? Če takega izpuste, koga naj potrdijo?«

»Ha, ha! Počen sem,« je izustil Klander bahato.

Ljudje so se spogledali in zavist jim je šinila preko lic.

»No, Matic, le potiplji pas, ki me žuli že petnajst let. Danes pa pravim: Bodi zahvaljen Bog, da me!« Klander je dvignil kozarec in izpil do dna.

»Jaz imam kratki pogled! Primojstokrat, da ne razločim na deset korakov sovražnika od našega,« je začel Golej.

»Jaz sem bil trikrat zvržen, ker sem predebelih žil,« je dokazoval Brumen in potegnil hlačnico kot bi hotel takoj vsem pokazati nabrekle, plave vijuge na mečah...

In šlo je dalje od mize do mize in vsak je bil vesel, če je imel napako, ali vsaj misel, da jo utegne imeti, mu je bila v tolažbo. Edini, ki ni zinil, je bil Matic. Hitro je pil, predse gledal in samo postrani prisluškal ter nazadnje prvi izginiil iz krčme.

»Je že ven; potrjen bom in ubit bom!«

Samo ta edina misel je šla z njim po strmini proti domu. In ko je prišel do laza, kjer je takrat ležal in čakoval Franco, ki je spremila Blaža ob prvi mobilizaciji na kolodvor, se je ustavil, naslonil na krivo bukev, živo se spomnil tedanjih svojih misli: zakaj niso njega poklicali na vojsko, se bridko nasmehnil in dejal na glas: »Bog ve, čemu človek včasih samemu sebi tako nesramno laže.« In še enkrat se je zasmel, na glas, ki je bil samemu Maticu tako tuj, da se ga je ustrašil, in je naglo odšel.

Blizu doma se je ustavil za leščevjem in je pogledal pod oreh na tratinu. Francka je bila tam, mali Matiček je poskušal zastaviti noge na njeno naročje, ob njej je sedela Jančarica, otroci so se igrali na travi.

»Takole je: ko sem začel živeti, pa mi pokažejo smrt.« Streslo ga je in presunilo, da se mu ni dalo z mesta. Lomil je leskove mladike in jih trl med prsti, oči so bile kakor pribite na Francko in otroka, na tega in na tistega še bolj, ki ga še ni bilo, a so ga vendar že božale njegove misli. Počasi je izpustil strto mladje izmed prstov, roka je sama poiskala tobak in ogenj. Potegnil je razburjen, da so mu oblaki dima zakrili oči. Nato je stopil proti orehu.

Prvi ga je zagledal Jančarjev Janezek in zaklical: »Tlic, tlic — Matic!« Obe ženi sta se naglo ozrli in prva je izpregovorila Jančarica:

»Dolg nauk je bil danes.«

Matic se je sklonil k otroku in ga podražil s prstom: »Buc, buc, buc.« Matiček se mu je smejal in mahal z rokami, mama ga je pa hvalila: »Glej, ate, kako že stojiva!«

Francka je medtem opazovala moža. Nenavadno je bil rdeč v lice, oči so mu bile nekam zbegane in po vinu je zadišal. Nekaj nepoznanega, grenkega ji je stisnilo srce — prvič, odkar je bila žena.

Matic je legel poleg Francke na travo.

»Vojake smo gledali.«

»Kakšne?« sta obe naglo vprašali.

»Nad Laha so šli.«

»Nad Laha?«

»Nam je že napovedal vojsko.«

»Marija, če sem pridejo,« je vzkliknila Jančarica.

»U, saj se bomo branili,« je miril Matic in vzel Matička v naročje.

»Mi?« je povzela žena. »S čim?«

»S puško! Sedaj gremo namreč vsi nadenj — do petdesetega leta.«

»Kriste, France, ne lažil!«

»Je že nabito. Tisti dan pred Sv. Telesom je za nas nabor.«

Francki so se pri tej priči ulile solze, Matic se je obrnil proč in začel ujčkati otroka ter mu peti: »Dirja - dirja konja . . .«

Vsa vas je že spala. France in Francka pa sta sedela na klopici pred hišo in se držala za roke. Iz doline so se čuli žvižgi vlakov. Kakor pred letom so hropeli težki stroji po napeti progi, iz vagonov je zadonel tuintam vrisk in se je oglasilo petje.

Vsega ljudstva se je lotila omamna mrzlica.

In pridrevil je kolesar k županu: »Konje!« je kriknil.

Izpred naloženih voz so jih izpregli in so jih dali.

In prišlo je povelje: Vsi moški, ki ne greste na nabor — vsi na Krn!

In so šli in seno je čakalo kosca in ga ni bilo.

In prišel je dan pred Sv. Telesom. Noben mlaj se ni dvignil, otroci in ženske so zatikali veje ob cestah in se ozirali za možmi, ki so šli tihi kot da gredo na sv. Boštjana semenj v mesto.

Ko je pa odzvonilo poldne, je pripodil Klander spenjenega konja iz mesta ter oznanil: »Vsi so potrjeni. Nesite za njimi, žene, žlice, sklede, klobase! Nocoj gredo!«

Tedaj se je pa dvignil jok, ženske so tekle s culami po poti, Klander je zapregel vnovič, naložil na voz ljudi, kar se je dalo, in je gonil.

Na trgu v mestu je bil hrušč. Gospodarji, ki še niso bili nikoli pijani, so se opotekali, jokajoče žene so jih spremljale proti kolodvoru.

Tjakaj je prisopla poslednja tudi Francka. Matic je stal bled kot kip. Zaslutilo jo je njegovo srce, preden so jo zagledale njegove oči. Pririla se je do njega skozi gnečo. Oblita od potnih srag in vsa objokana je stopila k njemu. Toliko da mu je izročila sveženj, da mu je segla v roko. Potem je samo v megli še videla, da ga je nekdo sunil proti vagonu. Nato se je naslonila na Jančarico, ki jo je spremila, in ni vedela, kdaj je odpeljal vlak.

(Dalje.)